

Najava da će se otvoriti razgovori o članstvu dala bi snažan poticaj kampanji Socijaldemokratskog saveza Makedonije (SDSM) Zorana Zaeva samo dve sedmice pre izbora. Vlada predvođena SDSM-om usresredila se na svoj mandat oko zapadno orijentisanih reformi, osvojivši vrednu podršku Sjedinjenih Država i članica EU-a 2016. Ipak, uprkos pozitivnom međunarodnom profilu SDSM-a i glasno proglašenoj otvorenosti prema stranim investitorima, iskustva u pogledu pružanja pravne sigurnosti su neophodna.

Parlament Severne Makedonije odobrio je zakon o javnom tužilaštvu (PPO), zatim izglasao održavanje vanrednih izbora, kako je bilo zakazano 12. aprila, i raspustio ga u skladu s tim. Zakon o PPO-u bio je konačni formalni uslov za pokretanje razgovora o pridruživanju EU sa tom zemljom, za koje se očekuje da će biti objavljeni na samitu EU 25. i 27. marta.

Planirane izmene zakona o rudarstvu – više zaštitnih mjera ili proizvoljnosti?

Usred političke buke u parlamentu 15. februara, bilo je nekoliko zakonodavnih tačaka na dnevnom redu pored Zakona o PPO. Uključili su nacрте izmjena i dopuna Zakona o mineralnim sirovinama, koje bi omogućile vladi da jednostrano ukine rudarske koncesije ako su sigurnost i zdravlje lokalnog stanovništva, kao i javni interes, ugroženi.

Prema izmenama koje je predložila koalicija koju predvodi SDSM, koncesija se može ukinuti i ako koncesionar tokom godine iskoristi manje od 30% planirane količine mineralnih sirovina ili ako koncesionar ne obavesti ministarstvo ekonomije o promjene vlasništva njegovog većinskog vlasnika, obrazložili su ministarstva ekonomije.

“Glavni cilj ove vlade je da radi u interesu poboljšanja kvaliteta života građana i donošenja odluka koje će udovoljiti zahtevima ne samo građana, nego i poslovne zajednice”, rekao je ministar ekonomije Kresnik Bektesi.

Iako SDSM tvrdi da je nacrt izmjena i dopuna zaštititi interes države i zdravlje ljudi, njihovo nejasno formulisanje ostavlja vladi veliko diskreciono pravo za proizvoljne odluke, centralizira donošenje odluka i zaobilazi gradonačelnike, ostavljajući postupak dozvole ranjivim na potencijalna politički -motivisana zlostavljanja, kažu kritičari.

Nadalje, izrađeni su bez savetovanja sa svim deonicima, uključujući postojeće koncesionare, koji su mogli doprineti pitanjima poput praktičnosti premještanja koncesija nakon što su uložili značajno vreme i novac u projekat te poteškoće u pronalaženju uporedive zamene.

“Većina odredbi predloženih amandmana na zakonodavstvo su nejasne i neprecizne, ostavljajući prostor za subjektivne i proizvoljne radnje državnih organa, stvarajući pravnu nesigurnost za kompanije koje posluju u ovom sektoru”, izjavio je predsednik Makedonskog rudarskog udruženja Nikolajco Nikolov, navodi se u saopštenju Ekonomske komore Severne Makedonije.

Pre nego što krene s amandmanima, Vlada bi trebala održati javnu raspravu sa

predstavnicima poslovne zajednice, ministarstava, nevladinog sektora, naučne zajednice i drugih, dodao je.

Osim toga, izmenama bi se izgadio sektor ulaganja, rekao je Nikolov lokalnim medijima. Međunarodni koncesionari dele njegovo mišljenje.

„Predloženi amandmani objavljeni su bez ikakvih savetovanja s industrijom i nejasno je kako će se primeniti i kako će se proceniti zabrinutosti za zdravlje i sigurnost. Oni pružaju put za jednostrani raskid ugovora i proizvoljno donošenje odluka koje ne samo da idu protiv onoga što EU traži u pogledu pravne sigurnosti i antikorupcijskih napora, već će odvratiti potencijalne investitore“, Patrick Forward, glavni operativni direktor u Canada's Euromax Resources rekao je za SeeNews.

Osnovni razvojni projekat kanadske kompanije je projekat Ilovica-Shtuka u planini Ogražden u Severnoj Makedoniji. Vrednost investicije biće 343 miliona eura, navodi se u saopštenju Euromaxa.

U decembru 2019. godine, međutim, Vlada Severne Makedonije odlučila je jednostrano raskinuti ugovor o koncesiji s Euromax Resources-om na temelju kašnjenja u podnošenju odgovarajućih dozvola. Euromax je odgovorio da je odluka politički motivisana i pretio da će tražiti međunarodnu arbitražu.

Vidimo se na sudu

Euromax nije jedini strani investitor u makedonskom rudarskom sektoru čiji su odnosi sa vladom bili otežani.

Prema podacima s Konferencije Ujedinjenih nacija za trgovinu i razvoj (UNCTAD), stalnog međuvladinog tela u okviru Ujedinjenog nacionalnog sekretarijata, koje se bavi pitanjima trgovine, ulaganja i razvoja, od sedam arbitražnih slučajeva koja su pokrenuta od usvajanja zakona o međunarodnoj komercijalnoj arbitraži 2006. godine, tri se tiču navodnog proizvoljnog ponašanja SDSM-a u rudarskom sektoru od 2017. godine.

U svim su slučajevima strani investitori bili pod uticajem, a indijska Binani grupa je tvrdila da su njene koncesije za olovo i cink u Dobrevu i Toranici proizvoljno ekspropirane i dodeljene, dok ukrajinsko-britanska kompanija Copper Investments tvrdi da je otkazana koncesija za bakar, zlato i srebro Kazandol bez zakonskog osnova.

U međuvremenu, kompanija Cunico Resources Bennyja Steinmetza tvrdila je da se Vlada mešala u prodaju rudnika fero-nikla Kavadarci, efektivno rezultirajući bankrotom operativne kompanije. Sve koncesije dodelila je prethodna Vlada VMRO-DPMNE.

Niti jedna druga država Zapadnog Balkana nema uporediv broj arbitražnih slučajeva koji utiču na jedan sektor, niti u tako brzom uspehu, prema istoj bazi podataka.

Pobeda za ekologe

Lokalne organizacije za zaštitu životne sredine međutim, vide predložene izmene zakona o rudarstvu kao korak u pravom smeru.

Poslednjih godina stanovništvo u poljoprivrednim regijama postalo je svesno rizika koji rudnici predstavljaju i sve se više protivi otvaranju rudnika koji bi pretili okolini i uticali na poljoprivrednu proizvodnju, rekao je Vasil Anastasovski iz Udruženja za zaštitu prirode Makedonije.

„Umesto da se stanovništvo u poljoprivrednim regijama ostavi da se samo bori protiv potencijalnog štetnog delovanja industrije po okolinu, bilo bi dobro kada bi se to moglo regulisati zakonom o mineralnim sirovinama“, rekao je Anastasovski.

Lider SDSM-a Zoran Zaev rekao je u govoru održanom dok je bio premijer da je rudarski sektor „kamen temeljac“ ekonomije. Pitanje je može li Vlada izbalansirati brige o okolini s drugim lokalnim potrebama, pružajući istovremeno odgovarajuću zaštitu i posao koji je potreban kao i u ostatku Evrope.

Brze odluke pre vanrednih izbora

Hoće li planirani amandmani biti stavljeni u pozadinu, ili na sto, uveliko zavisi o ishodu izbora 12. aprila.

Zbog vremena, SDSM nije bio u mogućnosti doneti zakon. Uprkos tome, bio je visoko na dnevnom redu i uprkos složenosti pitanja, zakon je trebao biti usvojen po skraćenom zakonodavnom postupku. Ako SDSM pobedi na izborima, izmena bi mogla doneti povratak. U slučaju njenog izlaska prostor za jednostrano djelovanje oblikovano političkim razmatranjima će se povećati, strahuju njegovi kritičari.

Koncesije za minerale mogu postati izvor pokroviteljstva kao rezultat, podstičući korupciju i stvarajući neizvesnost u sektoru koji čini oko 1,5% BDP-a zemlje, prema službenim statistikama.

U 2018. je tok direktnih stranih investicija (FDI) u Severnoj Makedoniji iznosio 624,5 milijuna evra. U prvoj polovini 2019. godine, međutim, opao je na 55,6 miliona evra, u poređenju sa 312,8 miliona evra u istom periodu 2018. godine, pokazali su podaci centralnih banaka.

Prema anketi koju su sprovedeli makedonski Centar za međunarodnu saradnju (MCMS) i Institut za demokratiju Societas Civilis u decembru, ukoliko bi se izbori održali tada, SDSM bi dobio podršku 22,1%, dok bi VMRO-DPMNE dobio 20,4% glasova.

Zaev bi bio bolji premijer od Hristijana Mickoskog, lidera VMRO-DPMNE, prema rezultatima

ankete koju je sproveda biračka agencija Rejting od 1.080 ljudi u periodu od 18. do 29. januara. Na pitanje koja bi vlada predvođena strankama mogla bolje rešiti glavna pitanja zemlje, 30% je odgovorilo u prilog kabinetu pod vodstvom SDSM-a, dok je 26% anketiranih ljudi podržalo vladu na čelu s VMRO-DPMNE. Štaviše, 42% anketiranih misli da vlada pod vodstvom SDSM-a može osigurati brže pristupanje EU, dok 22% vjeruje da VMRO-DPMNE to može učiniti.

Poziv na otvaranje razgovora o pridruživanju EU dodatno bi proširio jaz između Zaeva i Mickoskog, ali bi isto tako zahtevao snažniju posvećenost Zaeva prema predvidivom i konkurentnom slobodnom tržištu na kojem su strani investitori zaista dobrodošli.

Izvor: seenews.com